

● 基础维吾尔语

新疆人民出版社

ئۇيغۇر تىلىدىن ئاساس

ئۇيغۇر تىلىدىن ئاساس

基础维吾尔语

买买提·沙地克 编

责任编辑：安尼瓦尔·加帕尔
封面设计：曾多源

基础维吾尔语

买买提·沙地克 编

新疆人民出版社出版

(乌鲁木齐市建中路54号 邮政编码 830001)

新疆书店发行 新疆新华印刷厂印刷

850×1168毫米 32开本 19印张 5插页

1992年 2月第1版 1992年 2月第1次印刷

印数：1——1.550

ISBN7-228-01842-7/H·42 定价：5.10元

كەرىش سۆز

شمەن قۇرۇقلۇق ئارمىيە شۆيۈەنى ئۈرۈمچى تەلىم چوڭ ئەترىتى تەجرىبە كاپىدراسىنىڭ لېكتورى يولداش مەھەممەت سادىق يازغان «ئۇيغۇر تىلىدىن ئاساس» دېگەن بۇ كىتاب خەنزۇ يولداشلارنىڭ ئۇيغۇرچە ئۆگىنىشى ئۈچۈن تۈزۈلگەن بولۇپ ئىككى ئايرىمالماسلىق تەكىتلىنىۋاتقان بۈگۈنكى كۈندە، بۇ كىتابنىڭ نەشر قىلىنىشى مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە.

مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى كۈچەيتىشتە تىل ئوقۇشۇش ئىنتايىن مۇھىم ئامىل. شىنجاڭدا مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى كۈچەيتىمىز دەيدىكەنمىز، ھەر مىللەت كادىر ۋە ئاممىسىنىڭ ئۆزئارا تىل ئۆگىنىشىنى زور كۈچ بىلەن تەشەببۇس قىلىش كېرەك. ھازىر مىللىي يولداشلارنىڭ خەنزۇچە ئۆگىنىش قىزغىنلىقى خېلى يۇقىرى. نۇرغۇن خەنزۇ يولداشلارمۇ ئۇيغۇرچە ئۆگىنىشنى قىزغىن تەلەپ قىلىۋاتىدۇ، بۇ دەرسلىك مۇشۇ جەھەتتە، پايدىلىنىش ماتېرىيالى بەكمۇ كەمچىل بولۇشتەك بوشلۇقنى تولدۇرغان.

كىتابنىڭ تۈزۈلۈشى جەھەتتىن قارىغاندىمۇ خېلى ئىل-مىيلىققا ئىگە بولۇپ، تىل ئۆگىنىشنىڭ ئوبىيېكتىپ قانۇنىيىتى ئەكس ئەتتۈرۈلگەن. مەيلى فونېتىكا جەھەتتىن بولسۇن، ياكى لېكسىكا ۋە گرامماتىكا جەھەتتىن بولسۇن، ئاددىيلىقتىن مۇرەككەپ

كەپلىككە ئۆتۈش، تەرتىپ بويىچە پەيدىنپەي ئىلگىرىلەش پرىنسىپىغا ئوبدان ئەمەل قىلىنغان. فونېتىكا قىسمىدا ئۇيغۇر تىلىنىڭ تىل تاۋۇشلىرى خەلقئارا ترانسكرىپسىيە بىلەن بېرىلىپ، ئۇيغۇر تىلىنى ئۆزلۈكىدىن ئۆگەنگۈچىلەر ئۈچۈن زور قولايلىق يارىتىلغان. بولۇپمۇ فونېتىكا قىسمىنىڭ چۈشەندۈرۈلۈشى ئېنىق، مەشقىلىرى كۆپ خىللىق بولغان، سۆزلۈك ۋە جۈملەلىرىنى تاللاش، ئورۇنلاشتۇرۇشتا تۇرمۇشتا كۆپ ئىشلىتىلىدىغان مەزمۇندىن پەيدىنپەي چوڭقۇرلىشىپ، ئىجتىمائىي تۇرمۇشتا ئىشلىتىلىدىغان مەزمۇنلارغا ئۆتۈش، جۈملە تىپلىرىنى تاللاشتا ئۆزلۈكىدىن ئۆگەنگۈچىلەرگە مۇۋاپىق كېلىش قاتارلىقلار كۆزدە تۇتۇلغان. تېكىستلەرنىڭ مەزمۇنى ساغلام، ئىدىيىسى ئىھتىياجىغا ئەھمىيەتكە ئىگە بولغان. گرامماتىكا نۇقتىلىرى جۈملە تىپلىرىنى ئاساس قىلغان ھالدا تاللانغان، نەزەرىيە بىلەن ئەمەلىيەت زىچ بىر-لەشتۈرۈلگەن ئاساستا ئاممىباپ، چۈشىنىشلىك، ئىگىلىۋېلىشقا ئوڭاي بولغان.

كىتابقا 1800 دىن ئارتۇق سۆزلۈك، 100 نەچچە جۈملە تىپى ۋە 100 نەچچە گرامماتىكىلىق نۇقتا تاللاپ كىرگۈزۈلۈپ، ئۇيغۇر تىلىدىن پۇختا ئاساس تۇرغۇزۇشتا ئوبىدان دەرسلىك بويىتۇ، ئاپتور مەزكۇر كىتابنى يېزىش داۋامىدا ئۆزىنىڭ 10 نەچچە يىللىق ئوقۇش ئوقۇتۇش تەجرىبىسىگە ئاساسەن بۇ نەتىجىنى ياراتقان، مەن مەزكۇر كىتابنىڭ نەشىر قىلىنىشىنى قىزغىن قوللايمەن ۋە تەبرىكلەيمەن.

ھامىدىن نىياز

1991 - يىلى 16 - ئۆكتەبىر

序

由西安陆军学院乌鲁木齐训练大队翻译教研室讲师买买提·沙地克同志编写的《基础维吾尔语》这本书，是供汉族同志学维吾尔语使用的。在提倡“两个离不开”思想的形势下，该书的出版是很有意义的。

加强民族团结，语言的沟通是非常重要的因素。在新疆，加强民族团结，必须大力提倡各民族干部和群众互相学习语言。目前，民族同志学习汉语的积极性较高，许多汉族同志也积极要求学习维吾尔语，但缺乏教材，这本教材正好添补这项空白。

该书具有较强的科学性，体现了语言学习的客观规律。不论在语言、词汇还是在语法方面，都遵循了由浅到深，循序渐进的原则。该书中，维吾尔语语音用国际音标标示，给自学者提供了很大方便，而且有关语音的注释精确，练习多样化。词语和句子的选择和编排上不但考虑到了日常生活到社会生活逐渐深入，而且考虑到了句型选择对自学者的适度性。同时，课文的内容也健康，颇有思想性。该书的语法以句型为依据，理论与实践紧密结合，通俗易懂，易于掌握运用。

全书有生词1800个，还有100多个句型及100多个语法点，适合于为学维吾尔语打基础。作者在编写过程中根据自己十几年的教学经验，积极探索，获得了这一成果。我热烈祝贺并支持本书的出版。

阿木冬·尼牙孜

1991年10月16日

出版说明

这是一本学习维吾尔语的入门教材，既可供大专院校维吾尔语专业的学生使用，也可供有志于学习维吾尔语的汉族同志业余自学使用。

全书共45课，包括维吾尔语的语音知识，基本词汇，基本语法和常用句型。全书共收1800多个单词。学完本书可达到能进行日常会话，阅读一般文章和写作一般短文的水平，能为进一步学习维吾尔语打下坚实的基础。

本书经艾力·阿比提和王振本二同志审定，在此向他们表示感谢。

书中不足之处在所难免，请读者批评指正。

目 录

第 一 课.....	1
维语字母	
语音和发音器官	
第 二 课.....	5
元音和辅音	
元音 “ئا، ئه” 和辅音 “د، ت”	
第 三 课.....	8
音节和音节的分类	
元音 “ئى، ئې” 和辅音 “ل، ن”	
第 四 课.....	14
音节的划分	
元音 “ئو، ئۇ” 和辅音 “ب، پ”	
第 五 课.....	19
元音的分类	
元音 “ئۆ، ئۈ” 和辅音 “ج، چ، ش”	
第 六 课.....	26
重音	
辅音 “ر، م، ك، گ”	
第 七 课.....	32
移动规则	
辅音 “ھ، غ، ق”	

第 八 课..... 37

元音末写体和中写体的第二种形式的用法

辅音 “ي, ز, س”

第 九 课..... 43

辅音的分类

辅音 “ز, و, في”

第 十 课..... 48

复习

第 十 一 课 你是谁..... 56

句型

• 1 مەن ئوقۇغۇچى

• 2 مەن شىنجاڭ داشۆنىڭ ئوقۇغۇچىسى

语法

1. 名词的格

2. 主格

3. 属格

4. 名词的领属人称

第 十 二 课 这些是什么..... 63

句型

• 1 بۇلار تۈرلۈك ژۇرناللار

• 2 بىز ئوقۇتقۇچى ئەمەس، ئوقۇغۇچى

• 3 بىز ھەربىي مەكتەپنىڭ ئوقۇغۇچىلىرى

语法

1. 元音的弱化

2. 附加成分，附加成分的变体及附加成分的分类

3. 词干与词干的分类

4. 附加成分同词干的结合

5. 附加成分同词干的结合原则 (一)

6. 名词的数

7. 疑问语气词

第十三课 商店在哪儿.....75

句型

1. ماگمىزىن بۇ يەردە

2. مېنىڭ ئۆيۈم نەنمېنىدە

语法

1. 时位格

2. 时位格的附加方法

3. 附加成分同词干的结合原则 (二)

第十四课 你家有几口人.....83

句型

1. بۇ ئۆي بىزنىڭ

2. بىزنىڭ ئائىلىمىزدە يەتتە جان بار

语法

1. 人称代词与属格、时位格的变化

2. 名词附加成分的一般附加顺序

3. 附加成分同词干的结合原则 (三)

第十五课 你家里的人都干什么工作..... 92

句型

1. مەن تۇرپانلىق (تۇرپاندىن)

2. ئاتام تۇرپان ناھىيىلىك سوتتا ئىشلەيدۇ

语法

1. 构词附加成分 “- لۇق ، - لىك ، - لىق”

2. 动词的时态

3. 动词的将来时

第十六课 你们几点钟起床…………… 100

句型

بىز ھەر كۈنى سائەت يەتتە يېرىمدا ئورنىمىزدىن تۇرىمىز

语法

1. 动词将来时附加成分及其附加方法

2. 动词将来时的疑问式

3. 动词的否定式

第十七课 你今天干什么…………… 109

句型

1. مەن بۈگۈن خۇلاسىە يازمەن

2. مەن ھازىر ئىشقا بارىمەن

语法

1. 动词的词法分类

2. 自动词

3. 他动词

4. 支配性动词和名词的宾格

5. 趋向性动词和名词的向格

第十八课 前天你们干什么了…………… 118

句型

1. ئۇلۇشكۈن چۈشتىن كېيىن تازىلىق قىلدۇق

2. ساۋاقداشلارنىڭ ھەممىسى ناھايىتى ئاكتىپ ئىشلىدى

3. ئۇلار: «سىلەر تازىلىقنى ناھايىتى ياخشى قىلىپسىلەر»

دېدى

语法

1. 动词过去时

2. 基本过去时
3. 高元音 “ئۇ، ئۇ، ئۇ” 的清化
4. 维吾尔的句子成分
5. 维吾尔的引语句
6. 代词 “ھەممە” 的用法

第十九课 今天是星期几..... 131
句型

1. بۇ ئاي يانژار
2. بۈگۈن كۈنگە نېمە؟
3. بۈگۈن سەيشەنبە
4. ئەتە ئايغا (چېسلاغا) نەچچە؟
5. 7 - چېسلا دۈشەنبە بولىدۇ
6. سائىتىم توققۇزدىن بەش مىنۇت ئۆتتى

第二十课..... 144
复习

第二十一课 你从哪里来..... 155
句型

1. ئاشخانىدىن كېلىۋاتىمەن
2. تاماقلارمىزنىڭ سۈپىتى ياخشى، تۈرى كۆپ

语法

1. 起源性动词与名词的从格
2. 动词现在时
3. 动词现在时的否定式
4. 动词现在时的疑问式

第二十二课 在课堂上..... 167

句型

1. ئورۇندىن تۇر
2. پەرھات، سىز مېنىڭ سوئالىمغا جاۋاب بېرىڭ
3. ماڭا ئەگىشىپ ئوقۇڭلار

语法

1. 动词的式
2. 动词的命令愿望式
3. 副动词
4. 人称代词与向格、从格的变化
5. 人称数词

第二十三课 上街..... 180

句型

1. نەرسە - كېرەك ئالغىلى بارىمەن
2. پوچتىخانىغا بېرىپ ئۆيگە بىر خالتا سالىمەن
3. سائەت تۆت بولاي دەپ قالدى

语法

1. 目的副动词
2. 状态副动词
3. “...ي دەپ قال...” 结构的意义和用法

第二十四课 探望病人..... 192

句型

1. غەيرەت ئاغرىپ قاپتۇ
2. دوختۇرخانىغا كىرگەندىن بۇيان خېلى ياخشى بولۇپ قالدىم
3. بۇ دورىلارنى ھەر قېتىمدا بىر تالدىن ئىچىڭ

语法

1. 陈述式

2. 直陈式和间陈式

3. 情态助动词

4. 情态助动词 “قال”

5. 从格“دىن، -تىن”的几种特殊意义和用法

第二十五课 在商店..... 206

句型

1. پايپاق ساتىدىغان يەر نە دە؟

2. مەن بىر جۈپ پايپاق ئالماقچى

3. كىيىپ باقتىم، دەل كەلدى

语法

1. 形动词

2. 目的动词

3. 情态助动词 “باق” 和 “كۆر”

第二十六课 谈体育活动..... 222

句型

1. ۋاسكېتبول ئويناشنى ياخشى كۆرسەن

2. بۇرۇن بىلمەيتتىم، مۇشۇ مەكتەپكە كەلگەندىن بۇيان

ئۆگەندىم

语法

1. 动名词

2. “ش” 动名词

3. 动词反复过去时

第二十七课 我的家..... 233

句型

1. ئۇ چاغدا دادام ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتىدە ئىشلەيتتى.

2. مەن تېخى كىچىك ئىدىم.

3. دادام كىچىك ۋاقتىدا ناھايىتى كەمبەشەل ئىكەن

语法

1. 判断系动词

2. 过去时直陈判断系动词“ئىدى”

3. 间陈式判断系动词“ئىكەن”

4. 否定判断系动词“ئەمەس”

第二十八课 在邮局..... 248

句型

1. ئەگەر ئايروپىلان بىلەن ماڭسا، ئەتىلا يېتىپ بارىدۇ

2. خالتىنىڭ ئېغىرلىقى ئىككى يۈز گرام كەلدى

语法

1. 动词条件式

2. 语气词

3. 语气词“لا”

第二十九课 书信..... 259

句型

1. مەن ھازىر ئۇيغۇرچىنى خېلى سۆزلىيەلەيدىغان بولۇپ قاندىم

2. كۈندىلىك دەرسلەرنى ئۆگەنگەندىن سىرت، يەنە گېزىت

ئوقۇشقا، رادىئو ئاڭلاشقا ۋە ھەر خىل پايدىلىنىش ماتېرىيال

لىرىنى كۆرۈشمىزگە توغرا كېلىدۇ

3. ۋاقىت بەك قىس بولغانلىقتىن، سىلەرگە ۋاقتى-ۋاقتىدا

خەت يازالمىدىم

语法

1. 动词能动式

2. 后置词

3. “كەل” 的几种特殊用法和意义

第三十课 复习.....275

第三十一课 联欢会.....282

句型

1. رەتلىك كىيىنگەن ساۋاقداشلار خۇشال - خورام ھالدا
ئۆزئارا پاراڭلىشىۋاتاتتى

2. ئىتتىپاق ياچېيكا شۇجىسى يىغىنىنىڭ باشلانغانلىقىنى

ئېلان قىلدى

3. ۋاڭ خۇڭ «قول تۇتۇشۇپ ئالغا» دېگەن ناخشىنى ئېيتىپ

بەردى

语法

1. 动词当时过去时

2. “غانلىق” 动名词

3. “属格名词... + “غانلىق” 动名词 + 领属人称附加成分

分”形式

4. 情态助动词 “بەر”

第三十二课 马克思勤奋学习外语.....295

句型

1. ئۇ «چەت ئەل تىللىرى كىشىلىك تۇرمۇش كۆرسىتىدىكى

بىر خىل قورالى» دېگەنىدى

2. ماركس ئۇنىڭ قىيىن ئىكەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇپ، ئۇنىڭ

بىلەن ئېلىشىدۇ

语法

1. 动词曾经过去时

2. 范围特征格

3. “...نىڭ...ئىكەنلىكى”形式

4. 情态助动词“قوي”

第三十三课 我们的学习目的..... 309

句型

1. بىزنىڭ ئۆگىنىش مەقسىتىمىز تۆتىنى زامانىۋىلاشتۇرۇش ئۈچۈن بولۇشى كېرەك
2. ھەر مىللەت خەلقىنىڭ زىچ ئىتتىپاقلىقى بولماي تۇرۇپ، تۆتىنى زامانىۋىلاشتۇرۇشتىن سۆز ئاچقىلى بولمايدۇ
3. بۇ ئەمەلىيەتتە تۆتىنى زامانىۋىلاشتۇرۇشقا تۆھپە قوشقانلىق بولدى

语法

1. “动名词与“لازم/كېرەك”相结合的各种形式
2. “بول”一词的几种意义和用法
3. 情态助动词“تۇر”

第三十四课 毛主席看望关向应..... 322

句型

1. ئۇ ئىشىكتىن كىرىشىگە گۇەن شياۋلىنىڭ كۈلۈپ تۇرۇپ: «شياۋلىيۇ، ھازىر كەلگەن كىشىنىڭ كىملىكىنى بىلەمسىز؟» دەپ سورايدۇ
2. ياق بىلىمەيمەن، تاشقىرىدا مۇھاپىزەتچى تۇرىدۇ. بىر باشلىق بولسا كېرەك دەيمەن
3. ھە، ماۋجۇشى! شياۋلىيۇ كۆزلىرىنى يوغان ئېچىپ ۋارقىرىدۇ